

No, toż dzisioj momy Barbórka. A fto jesce miarkuje, co to jes ta Barbórka? Cy modzioki, kiere już niy boczo_m, niy widzieli, ani niy usłyszeli z rańca szczwortego grudnia damfkapele, dmuchocy, kiere rznyli łod rana, aże do „srogigo”, do mszy we połednie za berkmo_now – jesce poradzo_m zmiarkować co to sam u nos, na Ślonsku jes ta szykowno Barbórka? I Wiycie? Nojbarzij to tro_mfło pora lot tymu nazod moji Świekrze. Miyszkała ci u nos dziepiyro jakiesik styry miesionce, i jak to na nowym placu, niy poradziyla ani ze wieczora ani – i to nojbarzij – ze rana nynać. Łoroz ci przilatuje do_mie do izby, przelynknio_no choby dziobła uwidziała i wrzeszy:

– Ojgyn! Co sie sam dzieje, jakosik muzyka gro, jakiesik dmuchoce i inksze łoszkliwce zubrujo_m, larmo robiom nikiej sto diosko_w. Stało sie co, jakosik „rewolucjo”, Ruskie wlyjzli, abo – niy dej Ponboczku – Wałęsa nazod do władzy sie dostoł, lebo jesce cosik gorszygo?

– Niy, niy mamulko! To ino nasze berkmo_ny, hajery, fajrujo_m jejich swiynto, swiynto Barbórka. To telki zwyk, kierego już sam u nos corozki mynij sie flyjguje i dowo na niygo pozor.

Barbórka, to kiejsik boł fajer. Te dziydziny, te miasta kaj byli gruby, już łod rańca niy poradziyli nynać ... damfkapele, dmuchoce jechali łod łosmyj, po mszy, swoji ko_nski, sztramskie ko_nski na sztrekach, na cestach. A dzisioj tyż juzaś Barbórka. Ino niy ma we ludziach tyj uciechy, kiero boła piyrwyj. Bo i niy ma ze cego sie radować, ta uciecha mieć. Gruby ciyngiym zawiyrajo_m, berkmo_now wyciepujo_m na stympel; corozki ci jes wiyncej ino skuli tego elwro_w i biydoko_w, kierzy sie muszo_m chytać roboty na biydaszybach (abo i chabić wo_ngle ze wago_now na banie). Trzi lata tymu nazod boł telki cufal, iże styruh chopco_w (co tam chopco_w – synko_w) wele Katowic zatrzasło przy banie na glajzach. Nale, fto by tam we tyj szyroki_j Polsce na to zważowoł, przeca niyftorym sie tam we tyj Warszawie zdo, co telkich ludzi nikiej sam u nos to blank już niy ma, pra? A i tyż nasza telewizyjo pokozala kiejsik staro baba, kiero ze jeji synko_ma durch fedruje wo_ngle na telkim biydaszybie, co to downij ino tyn nasz dupny Ślonzok – Synator Kutz pokazowoł we jejigo fylmach. A fedrujo_m bele kaj, tam kaj ino idzie te wo_ngle jesce ci wyszkrobać spod trowniola.

A downij? A downij to ci dziepiyro boł fajer. Łod samiuśkigo rańca po cestach, po drogach, po ulicach trajtali dmuchoce, berkmońskie dorfkapele. Muzykanty we paradnych mundurach we berkmo_nkach ze fyjderpuszym na palicach i ze szumnym kapelmajstrym na przodku, wołali muzyko_m wszyjskich hajero_w, hawiryzy, gwarko_w, grubiorzy, murcko_w cy jak jejich tam fto mianowoł – na gruba. Tam te nojlepszejsze, nojbarzij robotne dostowali łod dyrektorow roztomajte krziże, medalijki, gyszynki (gelt, co staro niy wiedziała) i take tam bele co. Łoszkliwce godali, iże za Gierka to sam do_mie na Ślonsk przyjyżdżała kipa a do koždy_j gruby walyli cołkie kary tych medaliko_w; terozki jes blank tak samo, tela co medaliki so_m ino dlo swoich, dlo tych, kierzy sie roztopiyrzajo_m ino we

urzyndach, bycirkach i bajstlujom betki choby i na Jasnyj Gorze (nikiej tyn cołki Giertych i jejigo usmolono ferajna).

A we tych miastach, kaj gruby byli, napoczyno sie fajer cołkim pyskiym. Musowo boły wszandy roztomajte biesiady, i to niy jakiesik wystudiyrowane, nale te nasze słonskie, dlo samych chopow. Piwo ci sie loło choby ze kokotka. Na talyrzach gryfne ajsbajny, i to telkie srobie, iże kostyry za łokno wystowali.

No i dalszj: krupnioki i żymloki, słonski wuszt ze mosztrichym, berkmoński gorczek i wiela, wiela piwa; scyganiolbych, kiejbych pedzioł, iże gorzoły blank niy boło. Niyskorzj to furgaly wice, szpasy i roztomajte godki starych sztajgrow, kierzy modziokow, sztiftow uczyli grubelokowego fachu. Kiej już niyftorzi mieli sztajfne szłapy dyrдали nazod do dom, a tam jejich stare i dziecka szykownie wysztiglowane doczkali na łojca lebo starzika, dowali ciepłe lacie, rychtowali fajfka i kozali sie zicnoń na zofie lebo szeslongu. Dobro kobiyta to jesce narychtowała chopowi już przodzj warzonka, Wiycie telki sznaps na szpricie, miodzie ze citronom i korzynioma. A wszysko to wlywało sie go rubych szolek coby za wcas niy łoziomblo.

Lata to zetrwało podwiyl terozki to wszysko dziobli niy wziyni i niy praskło to wszysko na łostuda. I komu to zawodzało? Fto tego ci niy mioł rod? I fto mi to wyekleruje po jakiymu u nos ciyngiym gruby zawiyrajom a somsiody Czechy nowe łotwiyrajom i hawyrzy ze Polski do sia przipytajom? I juzaś sie kajsik po ekach, na winklach, we szynkach (choby i u naszygo Pyjtra) godo, co chnet bydom nazod łotwiyrać te hajerskie szkoły. I być tu chowie mondry i szkryflej wiyrze! A napoczło ci sie to łod tego (a można ino mie sie tak zdo?), iże wyncyj niżli sto siedymdziesiont trzi tysionce chopa naszkryfłało przy tym łostatniym u nos „spisie powszechnym”, co tak po prowdzie som richticznymi Słonzokami. Niy Polokami, niy Miymcami, ino Słonzokami. No, i tu ci sie nametlało. Bo jak to jes? Niy idzie we magistracie, lebo bali i sondzie zaryjetrować, słozyć papiyrow ferajnu ludzi, kierzy same ło sia godajom, co som na isto narodowość słonsko (bo bezmać telkij niy ma), nale aże tela ludzi, i to niy bele jakich łochyntoli, ino szkolonych, asi sie i majom to we zocy, we srogim reszpekie, co som tymi Słonzokami. Aże tam we Strassburgu łozprawiali roztomajte angyjbery eżli Słonzoki to je „norod” blank inkszy, lebo som to Poloki cy Miymcy. A można to nasz lynzyk inkszych szteruje? Bo kiej sie kogoś sam u nos na sztrece spytać po jakiymu łon gôdô to, rzyknie: po samtyjszymu. I to jes prawda choby te roztomajte angyjbery kajsik ci tam na wiyrchu wynokwiali co sie ino jejim do palicy przikolybie.

Idzie sie wadzić ło to fto my som. Tela, iże zawdy my Słonzoki byli dlo Miymcow za mało miymieckie a za tela polskie, i na łodwyrka – dlo Polokow za maluśko polskie a za fest miymieckie. A mie to sie zdo co prawie mioł jedyn ze Ligoniołw (cheba Stanisław, niy bocza), kiery już downo tymu pedzioł boł cosik telkigo: „Miyndzy roztomajtymi nacjom som Słowianie. Miyndzy Słowianoma som Poloki. A miyndzy Polokoma som my – Słonzoki!”

Niy po darmo spominom sam (sztyjc Go spominom) Karlika ze „Kocyndra”, Stanisława Ligoń (jejigo starzikiym boł Juliusz Ligoń) a nojbarzj jejigo beranie.

Beranie po ślonsku, nale i tyż ze t_om polsk_om godk_om, kiero ci sie, krom tych „germanizm_ow” (co n_om tyż cinyngiym przeciepuj_om), trzimo sie sztram lynzyka i Reja, i Kochanowskiego. Ja, i tego Kochanowskiego, bo przeca nasz, ślonski ożyrok to niy fto inkszy, nikiiej „ożralec” naszymy J_ona z Czarnolasu. Kiej sie sucho tyj naszymy godki sam na cestach, na placach, przy kościołach Byt_onia, Świyntochłowic, Piekor, Szopiynic, Rybnika, Bielszowic, Ornontowic i kaj tam jesce, to blyndnie perla czystyj „poezji”, bodnie pod sercym powiarka, abo chocia słowecko, kiere mo swoji korzyni we staropolszczyźnie. I te Gustliki, Zefliki, Franciki, Hażbiytki, Maryjki lebo Stazyjki łod Gruchlik_ow, Pytlocki cy Sukiynnicki, abo Erny łod Piontkowyj, to s_om nasze ślonskie, nale i polskie miana. I nos niy moge szterować, i niy mierzi, roztopiyrzanie sie „myńszojści miymieckij” i krojcowanych (nojbarzij tych krojcowanych, kiere terozki zicli sie we Hamerice, i udowajom co łone s_om nojbarzij ślonskie) Polokow, bo wszyjskie nos ino poradz_om ujzdrzić, kiej nos potrzebuj_om, kiej s_om jakiesik wel_onki lebo kiej sie trza na kimsik łoprzić. A podwiyl co, terozki tyż, juzaś tego Śl_onzoka i Poloki, i Miymce za balek cisn_om. A mie sie zdo, iże jesce doczk_om tyj kwilki, kiej sie juzaś wszyjskie ło te sto siedymdziesi_ont trzi tysionce chopa – ze łostatniego „spisu ludności” – bydzie we cołkij Polsce, i niy ino, festelnie, pier_onym wadzić. Ino, można i my yntlich ustanymy wrażować grace miyndzy dźwiyrze i ryc sie tam, kaj nos niy pytaj_om. A terozki jesce wypiytnościyli ci n_om te posły i synatory telko nowo ustawa „o mniejszościach narodowych i etnicznych”. Pier_on cowieka moge prasknońć kiej jedyn ze drugim łoszklivic tuplikuje, iże to ino skuli tego coby br_onić „mowy ojczystyj”. Bo można jakiesik Śl_onzoki lebo Kaszeby tak by sie łozjargali, tak by sie rozciepali i chnet by można kozali inkszym po jejimu godać. Wszandy na świycie inksze kraje asz_om sie co maj_om jejich inkszych. Styknie kuknońć na Kanada, Szwajcaria, Wielko Brytania, Australia cy Belgia, kaj wszandy flyjguje sie te myńszości, choby ino ździebko inkszym lynzykiym godali. Tela co niy u nos. Przeca wlejźli my do tyj Unii Ojropyjskij, kiero dowo bali i mocka tyj jejich Euro na to coby flyjgować wszyjsko co „regionalne”, swojskie. Nale, my wiymy, znacy nasze posły, wiedz_om lepszij co je dło nos dobre. I jak to szkryfloł kiejsik jedyn richticzny m_ondrok, niyftore tak pl_ompuj_om cinyngiym tyn nasz srogi „narodowy” luftbal_ong, iże niy potrza dugo doczkać, kiej ł_on ze srogim smrodym prasknie. Capić bydzie na cołko Ojropa, i niy ino! Już my to mieli. Cy jo juzaś m_om sie gańbić, iżech jes Śl_onzok bo sie jakimuś tak Jaśkowi Maryśce Rokicie (nale sie ryje na Prymiyra, pra?) ubzdalo co to wszyjsko jes psinco we wercie? Nale, tyn czos do wel_onku na bezrok roz-dwa śleci i wtynczos piechty te wszyjskie łochyntole i sam do nos, na tyn cz_orny Śl_onzek przypyndaluj_om i juzaś byd_om snochwiać byrki na wiyrzbie. A można tak terozki, cosik ze Reja:

„Boć i owi z pustą głową,
Co je rzkomo posły zową,
Więcej też sobie folgują,
A to, co jem trzeba, kują.
Bo jedni są, co się boją,

Drudzy o urzędy stoją,
Jako tako pochlebuje,
Gdy co kto smacznego czuje.”

Tak przy Barbórcie spomniół mi sie taki fal. Sztajger pado do jednygo zgniylego grubeloka, do telkigo ciula:

– Suchejcie ino panie Respondek. Wos to kiejsik musiało trefić przy robocie jakiesik pierońskie niyszczyńści, prowda?

– A po jakiymu, panie sztajger, po jakiymu?

– Abo... zawdy przed robotom mocie w łocach telki pieronowy strach.

Łod Andrzyjkow to ci momy już jadwynt. Ino te co robiom na grubie (w Chorzowie to już niy) to ci majom „dispynza” i mogom sie jesce w Barbórka fajrować,adować, piwo pić i tańcować. Nale ino łoni. Inksi to już niy i szlus. My to za downego piyrwyj, za bajtli to nojbarzij sie radowali na Świyniego Mikołoja. Grackow ci skuli tego było łod dioska. Kiery tam był zgobnik abo chachor to ci do pońcochy dostał łoskrabiny abo hasie. Potym mu Mikołoj drzistnoł ze trzi razy mietłom po dupie, a nieskorzij i tak jakiesik tam maszkyty koždymu doł. Naćkali my sie szekuladami, konfektami abo bombonami cy co tam fto mioł. I uciechy ci była połno rzić. A terozki...? Już zech szkryfloł. Tyn Mikołoj to ino po „zupermarkytach” łamzi i to do tego bez cołki grudziyń.

Nale, było i tak. Kiejsik łoprowadzoł jedyn berkmōn kamrata Gorola po Chorzowie. Byli i we werku, byli i na grubie a na koniec siedli ci sie u „Breka” przy piwie. Tym Gorol tak ci sie wierci, myndzi aże wydudkoł:

– Wiycie, panie Gogolin. Tu u wos jes fajnie ale u nos jest ło wiela gryfnij.

– Po jakiymu – pyto sie berkmōn – co Wom sie tu u nos niy zdo.

– Ano bo my momy take wielgie gory i tela.

– Bogać tam gory, tyż mi mecyje. My tyż sam mieli gory nale kozali my je tukej blank wyrównać, zgalajchować, bo u nos w Chorzowie musi być ordnung i srogi porzondek. Wiedzom łoni ?

Coby sam niy godać. Kiejsik, za starego piyrwyj koždy fach, kożdo profesyjo mieli swojigo patrona. I tak, świynty Jozef mioł we flyjdze cieśli i stolorzy, św. Kryspin juzaś mioł szwieców pod sia, Mikołoj – pastyrzy, Izydor – siedlokow i pamponi, Kosma ze Damianym – dochtorow i aptykorzy, muzykantow Cecylia, a juzaś berkmōnow i flisokow naszo słonsko Barbórka. I Wiycie, iże nojstarszy kościół świyntyj Barbórcie wystawyli już we 1262 roku we telkij dziydzinie Bożygniew kole Środy Wielkopolskij. Jesce, kiejbym ftoś tego niy wiedzioł, niy miarkowoł, to spomino sie ta świynto Barbórka we telkim „Modlitewniku Gertrudy” (to była cera Mieszka II) ze jedynostego wiyka. Mocka jes powiarek, gyszichtow ło tyj świyntyj Barbórcie. Jesce do dzisioj kajsik kole Bytonia (no można barzij kole Miechowic), Radzionkowa, Brzezin łozprawiajom telko gyszichta.

Boło to jakosik na fajrant piyrszyj wojny światowyj. Telkie mode karlusy, kierzy jesce niy byli przy wojokach, nie mieli co robić, bomlowali, brzonkali sie bele kaj i bez cołkie dnie garusyli, ślygali na Gorze Gryca we Miechowicach. Szkacyli,

ździebko tam cosik szlukali i wadziyli sie, nikię zawdy modzioki. Świynto Barborka, kiero tam kukała ze telkij kaplicki zaślimtała aże bół słyhać naobkoło. Jedyn ze tych gryfcokow wstół i prasknoł jakomsik bergom we ta kaplicka. Zaroski sie nale wystrachoł i citnoł, kaj ino go dziobli poniysli; wkarowoł do pola. Jejigo kamraty gawcyli sie, chichrali a niyskorzij podeptali do dom. Pora dni niyskorzij deptoł tam jedyn hajer ze Karbia, po klynczoncku wyrzykoł jedyn pociorek (jak to zawdy mioł we zwyku). I wtynczos usłyszol ślimtanie we tyj kaplicce. To ta świynto Barborka fest becała skuli tego modzioka-chachara. Kiej to niyskorzij tyn murcek łopedzioł we tych Miechowicach ludzie wszyjskie poszli pońtować na ta Grycowo Gora. I uwidzieli co wszyjsko sie tam ci zwekslowało, przemieniyo. Barborka niy dziyrzyła już szable we lewyj gracy a telki srogi kiylich miała łobrocony do doła... I tak ci tyż do dzisioj styrcy i ślimto kiej słyży jak fto sklino i sie ze wszyjskimi wadzi. Bezmać to wszyjsko sie przemiyni, we Miychowicach bydzie juzaś gryfnie kiej ta Barborka nazod bydzie miała ta szabla we gracy a tyn srogi lampus bydzie na łodwyrтка, do góry. Tela, staro gyszichta, a downij, co jesce spomna we chałpie berkmona, murcka, hajera a i sztajgra staro lebo Mamulka (a można i świekra) rychtowali szinka, ajsbajny i co tam jesce do jodła, kiere berkmony mieli rade. I tu mi sie spomniało kiej to roz dziołcha, tela co za hajera wydano rychtowała piyrzo barborkowo wieczerso.

Szinka, szoldra gryfnie uwarzono, nale te dupki, te skrowki byli łoberzninyte. Chop tak kuko, gawcy i niy poradzi spokopić skuli cego te dupki łod tyj szinki som łoberzninyte i pyto sie tyj jejigo babeczki po jakiymu urzła, uchlastła te kónski? – Ano, bo moja mamulka tyż tak zawdy urzinali.

Chopu niy dało to pokój i na bezrok, na fakjerze przy Barborce spytoł sie świekry po jakiymu pajtała te dupki?

– A wiysz, synek, jo to zawdy pajtała, bo tak moja mamulka robiyła, a łona bół wywołano kucharyjo. I cheba tak musiało być!

Karlusowi to niy dało pokój i kiej ino na fajer prziszła starka jejigo babeczki, a na stoł juzaś postawiyli wonionco szinka, tyż łoberzninyto – spytoł sie tyj starki po jakiymu łona zawdy upajtała te dwie dupki?

– A wiysz synek... to skuli tego co jo wtynczos niy miała telkigo srogigo kastrolika kaj by ta szinka we cołkości wlazła!!!

I terozki – jak sam u nos na Ślonsku – winszuja wszyjskim hajerom, berkmonom, pynzjonistom ze tego fachu SZCZYŃŚĆ BOŻE i do prziszlyj soboty

A beroł, spominoł (i niyftorych nerwowoł) nikię we każdo sobota

Ojgyn z Pniokow